

**Taleseddel til FOU samrådsspørgsmål F
vedrørende reglerne for udsendte soldater
tirsdag den 20. november 2012**

Taleseddel

Spørgsmål F er stillet af Marie Krarup (DF).

FOU samrådsspørgsmål F

Hvad vil ministeren gøre for at sikre, at danske soldater fremover ikke stilles i et dilemma, når de er udsendt i internationale missioner, hvor de må vælge imellem at overholde de regler de er udsendt på eller at gennemføre en succesfuld operation og dermed vinde krigen, jf. problematikken med den offentliggjorte video fra Irak?

Besvarelse af samrådsspørgsmål F

- Jeg er ganske enkelt ikke enig i den præmis, der synes at ligge til grund for spørgsmålet - nemlig at overholdelsen af de regler, som soldaterne er udsendt på, er uforenelige med opnåelsen af målet for udsendelsen.
- Både praktisk og principielt er det problematisk at anskue grundlaget for vores udsendte soldater på den måde.
- I forhold til den praktiske udførelse er overholdelsen af reglerne og en succesfuld gennemførelse af operationen ikke udtryk for indbyrdes modsætninger.
- Dermed ikke sagt, at soldater aldrig vil komme til at stå i et dilemma.
- Soldater har alle dage skullet forholde sig til krigens dilemmaer, og vi får næppe udryddet alle sådanne problemstillinger i morgen - uanset hvordan vi skruer et mandat sammen for de udsendte soldater.
- I dag giver vi – med vores folketingsbeslutninger - en politisk og juridisk ramme for indsættelsen af danske styrkebidrag i væbnede konflikter. Fra dansk side er vi naturligvis bundet af vores

internationale forpligtelser. Det fremgår også af de folketingsbeslutninger, vi vedtager her i Folketingets, når danske soldater udsendes i rammen af grundlovens § 19, stk. 2. Eksempelvis har Folketinget i forbindelse med beslutningen om indsættelsen i Afghanistan [B24] anført, at den sker i rammen af de relevante sikkerhedsrådsresolutioner og folkeretten, herunder den humanitære folkeret.

- Det er det danske forsvar, der på baggrund af folketingsbeslutningen normalt udarbejder de nærmere regler for styrkebidraget, hvilket bl.a. gør det muligt at afgive vores enheder i et kommandoforhold til vores allierede.
- Dertil kommer, at hovedkvartererne med ansvaret for operationen – ofte internationale hovedkvarterer – vil udarbejde de specifikke regler for løsningen af opgaverne.
- Og det er en praksis, som jeg synes, vi skal fortsætte med. Jeg har tiltro til, at forsvaret - som hidtil - vil formå at omsætte det politiske mandat i missionsspecifikke regler og direktiver, som vil sætte soldaterne i stand til at kunne løse de opgaver, som forventes.
- Rent faktisk gives hovedparten af reglerne i direktiver fra de militære myndigheder, hvilket netop sker, så den ansvarlige militære chef effektivt kan lede og samordne sine styrker og sikre gennemførelsen af operationen.
- Reglernes ordlyd vil ikke altid kunne give løsningen på en specifik problemstilling, og det vil i mange tilfælde være nødvendigt også at basere sit valg på en konkret vurdering i den givne situation.
- Det kan bl.a. føre til et fravalg af en fremgangsmåde, der ellers umiddelbart ville give en god effekt, fordi opnåelse af den overordnede hensigt med operationen er vigtigere.
- Det vil være umuligt at tage højde for alle disse situationer på forhånd – uanset om man er politiker eller militær strategisk chef – og det vil sandsynligvis være farligt at forsøge.

- Jeg er tryk ved, at håndteringen af potentielle dilemmaer indarbejdes i såvel den grundlæggende som den missionsorienterede uddannelse for enhederne. Forsvaret gør meget for at forberede vores soldater bedst muligt. De uddannes specifikt i reglerne for magtanvendelse forud for udsendelsen, og de militær juridiske rådgivere gennemfører desuden vedligeholdende uddannelse i missionen. Der udarbejdes direktiver og stående procedurer til hver enkelt mission. Jeg mener i øvrigt, at danske soldater har en god solid ballast fra deres opvækst i Danmark, der gør dem i stand til også at anvende deres sunde fornuft.
- Jeg vil desuden bemærke, at forsvarsforligskredsen har besluttet at styrke forsvarets uddannelse og anvendelse af den humanitære folkeret, og at der derfor skal udarbejdes en dansk militærmanual på området. Det er naturligvis meningen, at man i den forbindelse indarbejder erfaringerne fra de seneste års militære engagementer, og desuden forsøger at afklare nogle af de problemstillinger, som er identificeret.
- Endelig bliver jeg nødt til også at berøre den principielle side af spørgsmålet.
- Manglende respekt for – eller en "a la carte" tilgang til – reglerne er udtryk for en tankegang, hvor målet helliger midlet. Og hvilke regler ville det så være, at vi skulle se bort fra?
- Skal vi tillade at tilfangetagne brændes med cigaretter, bare fordi vi ikke længere befinder os i Danmark, men er draget ud i verden. Skal vi ydmyge eller sulte den lokale befolkning fordi fjenden vælger at kæmpe og skjule sig blandt dem?
- Nej – selvfølgelig skal vi ikke det.
- Danske soldater kæmper under Dannebrog uanset, hvor i verden de befinder sig. Dermed følger vores værdier og vores respekt for andre mennesker – det er jeg stolt af.
- Hvis man indtager det modsatte synspunkt, så må man samtidigt acceptere, at andre også slækker på reglerne – herunder modstanderen i nutidens og fremtidens konflikter. Det kunne også få

den konsekvens, at det ville blive sværere drage at forbrydere ansvar for deres handlinger.

- Det er ikke – og bliver ikke – denne regerings politik.
- Afslutningsvis vil jeg derfor endnu en gang fremhæve, at det for mig er særdeles vigtigt, at Danmark som medlem af det internationale samfund lever op til de forpligtelser af politisk og retlig karakter, som vi enten frivilligt har påtaget os eller som vi i øvrigt er forpligtet af. Det er ikke blot helt afgørende for vores troværdig i forhold til vores deltagelse i det internationale samarbejde. Det er helt afgørende forudsætning for dansk deltagelse i internationale operationer. Det er også, hvad vi forventer af vores samarbejdspartnere. Og det er også, hvad Folketinget og danskerne forventer på baggrund af den beslutningsforslag, som vedtages.

Taleseddel til FOU samrådsspørgsmål G og H vedrørende Irak-video den 20. november 2012

Taleseddel

Spørgsmålene G og H er stillet af Nikolaj Villumsen (EL).

FOU samrådsspørgsmål G

Ministeren bedes redegøre for, hvorfor Forsvaret har benægtet overgrebene på de civile irakere, samt redegøre for, om der har fundet andre lignende episoder sted. Desuden bedes ministeren garantere, at forsvaret ikke fremover vil lyve om eventuelle brud på de internationale konventioner, jf. artiklen "Officer: Forsvaret lyver om overgreb mod civile irakere", lagt på ekstrabladet.dk den 17. oktober 2012.

Besvarelse af samrådsspørgsmål G

- Der er tre delspørgsmål i samrådsspørgsmål G:
- I forhold til besvarelsen af den første del af spørgsmålet, som angår forsvarets eventuelle viden om overgreb mod civile irakere, synes jeg, det vil være hensigtsmæssigt at foretage en sontring. Det er en sontring mellem på den ene side forsvarets generelle kendskab til eventuelle overgreb mod civile i forbindelse med Operation Green Dessert tilbage i november 2004, og på den anden side den civile erstatningssag, som advokat Christian Harlang på vegne 11 irakere har anlagt mod forsvarsministeriet med påstand om erstatning for påståede overgreb i forbindelse med Operation Green Desert – påståede overgreb, som sagsøgerne mener, at forsvarsministeriet er erstatningsansvarlig for.
- Angående forsvarets evt. kendskab til mishandling har justitsministeren, som bekendt, den 7. november 2012 meddelt Folketinget, at der er nedsat en undersøgelseskommission om den danske krigsdeltagelse i Irak og Afghanistan.
- Som det fremgår af kommissoriet, skal kommissionen undersøge og redegøre for, om de folkeretlige forpligtelser, som påhviler Danmark,

er blevet overholdt i forbindelse med tilbageholdelse af personer under den danske krigsdeltagelse i henholdsvis Irak og Afghanistan.

- Det fremgår videre af kommissoriet, at undersøgelseskommissionen bl.a. skal undersøge og redegøre for, i hvilket omfang danske styrker har tilbageholdt personer, og hvordan danske styrker har behandlet tilbageholdte. Endvidere fremgår det, at undersøgelseskommissionen desuden skal undersøge og redegøre for, i hvilket omfang danske styrker har overladt tilbageholdte personer til andre landes styrker mv., og hvilken viden de relevante danske myndigheder på tidspunktet for sådanne overladelser havde om behandlingen af tilbageholdte hos de pågældende landes styrker mv.
- Forløbet omkring Operation Green Desert vil selvsagt kunne indgå i kommissionens arbejde.
- Og nu i relation til anlagte civile erstatningssag:
- Advokat Christian Harlang anlagde henholdsvis den 13. september 2011, den 31. januar 2012 og den 16. marts 2012 på vegne af 11 irakere erstatningssag mod forsvarsministeriet med krav om erstatning for påståede overgreb begået under Operation Green Desert. Christian Harlang har på vegne af sagsøgerne gjort gældende, at Danmark er erstatningsansvarlig for de påståede overgreb.
- Det er Kammeradvokaten, der varetager sagen på vegne af Forsvarsministeriet. Sagen har givet forsvaret anledning til endnu engang at se på spørgsmålet om eventuelle overgreb mod irakere i forbindelse med Operation Green Desert. I den forbindelse har forsvaret – bl.a. som følge af en såkaldt processuel opfordring fra advokat Christian Harlang - undersøgt om forsvaret har været i besiddelse af billedmateriale optaget af forsvaret i forbindelse med operationen. Konklusionen i det materiale, der blev udarbejdet af Forsvarskommandoen var, "at forsvaret ikke har foretaget filmoptagelser under gennemførelsen af Operation Green Desert i Al-Zubair i Irak den 25. november 2004". Forsvarskommandoen konkluderede også, at "ingen danske soldater rapporterede om kritisable forhold i forbindelse med observationen af de irakiske styrkers håndtering af de tilbageholdte." - heller ikke i forbindelse

med, at bataljonschefen den gang indskærpede, at der skulle meldes, hvis man havde set eller hørt om mulige overgreb.

- Det er klart, at de udtalelser, som den forhenværende efterretningsofficer Anders Kærsgaard i oktober er fremkommet med i relation til spørgsmålet om kendskab til overgreb og eksistensen af billedmateriale, giver anledning til en række spørgsmål. Herunder i forhold til det, som Kammeradvokaten har fremført under retssagen på baggrund af oplysninger modtaget fra forsvaret.
- Jeg er derfor også tilfreds med, at Forsvarschefen nu på baggrund af det fremkomne videomateriale, har iværksat en undersøgelse. Undersøgelsen vil undersøge baggrunden for de af forsvaret afgivne oplysninger om eksistensen af videooptagelser foretaget under Operation Green Desert, herunder særligt til Kammeradvokaten og til offentligheden. Herudover vil undersøgelsen omfatte "grundlaget for forsvarets anvendelse af (video)kameraer under operationerne i Irak i 2004".
- Jeg vil også gerne fremhæve, at Forsvarets Auditørkorps har indledt en efterforskning af, hvorvidt der er begået strafbare forhold i det forløb, hvor Forsvarskommandoen har oplyst, at der ikke blev foretaget billed- og lydoptagelser under Operation Green Desert. Formålet med denne efterforskning er at klarlægge, hvorvidt personer i forsvaret enten groft uagtsomt eller forsætligt har afgivet urigtige eller vildledende oplysninger om det under Operation "Green Desert" passerede.
- Jeg synes, at der er ærgerligt og beklageligt, hvis enkeltpersoner i forsvaret er i besiddelse af en viden om eventuelle overgreb, som ikke er videregivet til forsvaret som organisation.
- Jeg vil gerne understrege vigtigheden af, at alle oplysninger om eventuelle overgreb skal frem.
- Det er særdeles vigtigt for mig og for regeringen, at der er så stor åbenhed om det danske forsvars indsats som muligt.

- Der skal være åbenhed om, hvorfor vi er til stede og om de resultater, vi opnår på Danmarks og det internationale samfunds vegne. Men i ligeså høj grad åbenhed, når det er svært, og når vi oplever tilbageslag, og når der begås fejl.
- Det er så entydigt i Danmark interesse, at vi fører en aktiv udenrigspolitik, og at vi bruger vores forsvar til at sætte handling bag ordene - her tænker jeg på ordene om international solidaritet, og om beskyttelsen af det vi har til fælles herhjemme.
- Men vi kan kun føre en aktiv udenrigspolitik på en holdbar og ordentlig måde, hvis den er forankret og nyder tillid bredt i den danske befolkning. Forankringen og tilliden kræver, at oplysninger kommer frem til offentligheden.
- Samtidig skal man være opmærksom på, at det kun er muligt for mig eller forsvaret i øvrigt at reagere på en viden, som man reelt har. Alle danske tjenestegørende soldater har derfor en handle- og meldepligt, der indebærer, at forsvarets personel skal søge at hindre enhver i at udføre overgreb, ligesom de straks skal indberette, hvis de har kendskab til eller rimelig mistanke om, at nogen har begået overgreb, eller har til hensigt at gøre det.
- Handle- og meldepligten er ikke ny, men har eksisteret i mange år.
- Handle- og meldepligten findes i et generelt direktiv til alle forsvarets ansatte, og i november 2004 - altså da Operation Green Desert fandt sted - indgik handle- og meldepligten i direktivet for Danmarks deltagelse i konflikten i Irak.
- Det siger sig selv, at det er vigtigt, at handle- og meldepligten bliver overholdt. Sker dette ikke, er det en tjenesteforseelse.
- Derfor bliver baggrunden for de af forsvaret afgivne oplysninger, og om nogen i forsvaret i forhold til udarbejdelsen af materiale til brug for retssagen enten groft uagtsomt eller forsætligt har afgivet urigtige eller vildledende oplysninger, undersøgt. Det er bl.a. det, de undersøgelser, der er sat i gang ved Forsvarets Auditørkorps og af Forsvarschefen, skal se på.

- Den anden del af samrådsspørgsmålet vedrører, om der har fundet lignende episoder sted? Det er naturligvis - som jeg også nævnte tidligere idag - op til den nyligt nedsatte Irak- og Afghanistankommission at undersøge og redegøre for, hvad danske myndigheder har foretaget sig i forbindelse med tilbageholdelsen af personer under krigene i henholdsvis Irak og Afghanistan.
- I forhold til den tredje del af spørgsmålet, giver det derfor heller ikke nogen mening at afgive den af Nikolaj Villumsen ønskede garanti.
- Hvor gerne jeg end ville, så står det desværre ikke i min magt at garantere, at alle ansatte i forsvaret altid fremover vil fortælle sandheden om, hvad der sker i internationale operationer. Det tror jeg ikke, at nogen af mine forgængere har garanteret. Og det vil der næppe heller være nogle fremtidige forsvarsministre, eller for den sags skyld andre ministre, som kan garantere indenfor deres ressort område.
- Derimod kan jeg sige, at vi skal gøre, hvad vi kan for at fortælle åbent om de udfordringer, som vi står overfor – også når det drejer sig om svære sager.
- Det afslutter min besvarelse af spørgsmål G.

FOU samrådsspørgsmål H

Ministeren bedes redegøre for, hvorfor videoen, der viser overgreb på civile irakere, ikke tidligere er blevet lagt frem på trods af, at det var Forsvarsministeriet i hænde samt oplyse, om ministeren finder forløbet acceptabelt. jf. omtalen i artiklen "Enhedslisten fortørnet: Den er helt gal, hr. minister", lagt på ekstrabladet.dk den 19. oktober 2012. (kopi vedlagt)

Besvarelse af samrådsspørgsmål H

- Tak for spørgsmålet. Det er en god anledning til at redegøre for forløbet i sagen, da det lader til, at der har været flere misforståelser og fejlagtige antagelser i dele af mediernes omtale af sagen.
- Lad mig starte med for en god ordens skyld at sige, at den artikel i Ekstrabladet fra den 19. oktober 2012, som spørgeren henviser til, efterlader det fejlagtige indtryk, at Forsvarsministeriet allerede den 2. oktober 2012 kom i besiddelse af den video, som advokat Christian Harlang viste uddrag af i forbindelse med sin pressekonference den 18. oktober.
- Dette er ikke korrekt. Forsvarsministeriet modtog ikke den nævnte video endside talte med den forhenværende efterretningsofficer, Anders Kærgaard den 2. oktober.
- Forsvarsministeriet modtog derimod en telefonisk henvendelse den 8. oktober 2012 fra Anders Kærgaard. Indholdet er nedfældet i et telefonnotat, der efterfølgende er oversendt til Folketinget.
- I opkaldet til Forsvarsministeriet oplyste Anders Kærgaard blandt andet, at advokat Christian Harlang på et pressemøde senere samme uge – altså i uge 41 - ville præsentere billedmateriale, som ville indeholde bevis på, at forsvaret i forbindelse med en verserende retssag havde svaret ukorrekt på et spørgsmål om videooptagelser under operation Green Desert. Endvidere oplyste han, at danske soldater skulle have observeret irakiske sikkerhedsstyrker mishandle irakiske tilbageholdte - uden at gribe ind.
- Samme dag, som Forsvarsministeriet modtog telefonopkaldet fra Anders Kærgaard, orienterede ministeriet Forsvarskommandoen telefonisk. Dagen efter – altså d. 9. oktober - bad Forsvarsministeriet

skriftligt Forsvarskommandoen om en redegørelse for, på hvilket grundlag Forsvarskommandoen tidligere havde udtalt sig om de pågældende forhold, d.v.s. senest i forbindelse med den civile erstatningssag anlagt mod forsvarsministeriet.

- Det blev også besluttet at orientere Forsvarets Auditørkorps om henvendelsen. Forsvarets Auditørkorps har som bekendt efterfølgende indledt ny efterforskning af, hvorvidt der er begået strafbare forhold i det efterfølgende forløb i forbindelse med udarbejdelse af materiale til Kammeradvokaten til brug for den civile retssag.
- Forsvarsministeriet modtog ikke det af Kærgaard nævnte billedmateriale i tilknytning til telefonsamtalen den 8. oktober. Forsvarsministeriet så først uddrag af videoen i forbindelse med, at den blev lagt på Ekstrabladets net-udgave den 18. oktober. Forsvarsministeriet får herefter den fulde video senere den 18. oktober, hvor en kopi blev oversendt fra Kammeradvokaten, der havde modtaget den fra advokat Christian Harlang som bilag til et processkrift i den verserende civile sag om erstatning, der blev sendt til landsretten den 17. oktober 2012.
- Den fra Kammeradvokaten modtagne video er efterfølgende blevet stillet til rådighed for Forsvarets Auditørkorps og Forsvarskommandoen med henblik på at kunne indgå i Auditørkorpsets efterforskning og den undersøgelse, som Forsvarschefen har iværksat.
- På baggrund af det faktiske hændelsesforløb som jeg netop har redegjort for, synes jeg, at henvendelsen fra Anders Kærgaard og modtagelsen af videoen har været håndteret fuldt tilfredsstillende.
- Hvorvidt det samlede forløb i forbindelse med udarbejdelse af forsvarrets materiale til brug for retssagen m.v. har været acceptabelt, er én af de ting som jeg forventer, at Forsvarets Auditørkorps og Forsvarskommandoens undersøgelser vil være med til at afdække.